

מוסר השכל

המיוחס לר' האי גאון

ושיר הקערה

לר' יהוסף האזובי.

נרפסו מחדש, ונוספה ראשונה אגרת האזובי, עם הערות המסדר

משה שטיינשניידר.

בערלין שנת ה'תר"כ.

M U S A R H A S K E L

adscribed to R. HAI GAON

and

S H I R H A - K E A R A H

(To which for the first time is added the dedicatory Epistel)

by

JOS. EZOBI.

New Edition revised and enlarged with notes

by

M. STEINSCHNEIDER.

BERLIN,

A. Asher & Co.

1860.

מוסר השכל

אָמְרֵי	בְּנֵי רֵאשִׁית	יִרְאֵהָ הָאֵל	1
אָמְרֵי	וְשִׁמְעָה מִ-	לָכֶּה קוֹמָה	
תְּחִלָּה	עֲבוֹדָתְךָ	וְתוֹן עַל כָּל	2
תְּפִלָּה	אֱלֹהֶיךָ	בְּכָל יַעַת אֵל	
שִׁחְרָךְ	לְהַשְׁכִּים כָּל	וְעֲלֶיךָ	3
חֲסוֹנְךָ	וְעֲלִיו מִ-	וְהוֹדוֹת לוֹ	
מְחִלָּה	פְּנֵי הָאֵל	הֵיחָה תָּמִיד	4
יִמְלֵא	אֱלוֹתֶיךָ	וְאִזּוּ כָּל מִשְׁ-	
וְתוֹרָה	שִׁמּוֹר מִצְוָה	שִׁמּוֹר חֻקָּה	5
צְרוּרָה	תְּהִי נִפְשָׁךְ	וְדַע כִּי בָם	
פְּלִילִים	אֲצִילִי עִם	וְהִתְרַע (* בִּ-	6
כְּסִילִים	וְאֵל תֵּט אֵל	דְּבַק בָּהֶם	
חֲכָמִים	נָךְ אֵל פִּי	תְּהִי נָא אֶזְ-	7
לְשָׁמַיִם (**)	אֲסוּף מֵהֶם	וְעֵינֶיךָ תִּ-	

(* מלשון אל החרע (משלי כב, כד).
 (** מלשון לשם (שמות כח, יט).

וְגוֹרָךְ	בְּכָל שְׁבֻתְךָ	וְקִנְיַת בָּם	8
חֲבֵרְךָ	תִּקְנֵהוּ בִּי	בְּכִיסְךָ אֵל	
עֲשׂוּבִים	אֲכֹל וְרַעַה	בְּמַזְחַ פֶּת	9
נְדִיבִים	אֲגוֹרָה * מִ-	וְאֵל תִּשְׁאַל	
בְּסִבְרְךָ	וְהִטְמִין	בְּחַר מָוֶת	10
שְׂאֲרֶךְ	לְבַקֵּשׁ מִ-	וְאֵל תִּלְךָ	
לְשֹׂאֵל	הִיָּה שֹׂאֵל	וְלָמָּה תִּי-	11
בְּיַד אֵל	הֲלֹא הִבֵּל	שֹׂאֵל מֵאֵל	
נִמְלָה	וְחִבַּט אֵל	וְאֵל תִּישָׁן	12
עֲצָלָה	לָךְ תִּהְיֶה	וְאֵל נָא רַגֵּי-	
בְּיַרְח	אֲגוֹר יַרְח	וּבְקִיץ	13
וְקָרַח	יָמֵי חֶרֶף	אֲשֶׁר תֹּאכַל	
נִוְתָךְ	מְזוֹנָךְ מִ-	וְאִם לְדָרַשׁ	14
בְּרִיתְךָ	זְכוֹר אֶת בֵּית	תְּהִי יוֹצֵא	
מְזוֹנָה	בְּנוֹדָה אֵל	רְאֵה יוֹנָה	15
מְלוֹנָה	בְּיוֹמָה אֵל	תְּהִי שָׁבָה	
לְלַחֲמוֹ	נִדְוֹד נִשָּׂר	וְאִם יִרְחִיק	16

(* אגרת כסף וכבר לחם (שמואל א' ב לג).

מְקוֹמוֹ,	יִבְקֹשׁ לוֹ* (	בְּעוֹד יוֹמוֹ	
וְהִקָּר** (	שְׁמוֹר רַגְלִי	וּמִבֵּית אָח	17
וְשָׁקֵר,	עָלִי כֹּזֵב	וְסוֹר מִבֵּ-	
גְּדוֹלִים	בְּפִתְחֵי הַ-	וְאֵל תַּעֲמוּד	18
אֲבָלִים,	לְמִשְׁמֹן מַ-	וְאֵל תִּתְּאוּ	
וְאִיּוֹם	לְיוֹם גּוֹרָא	וְאֵל תִּשְׁמַח	19
בְּעוֹד יוֹם,	יְבוֹאֶךָ	לְאָדָם פֶּן-	
וְתִכְחַר	לְיוֹם אִידוֹ	וְאֵל תִּדְרוֹשׁ	20
לְמַחֵר,	לָךְ יִהְיֶה	תִּתְדַע מַה-	
תִּקְלַל	פְּלִילִים** (	אֱלֹהִים אִוֹ	21
וּפְלַל,	פָּגַע בְּאֵל	וְלִשְׁלוֹמָם	
נְעוּרִים	אֶהוּב אֲשֶׁת	וַיְמִיךָ	22
קְשׁוּרִים,	בְּלִבְךָ שִׁים	וְדוֹדֶיךָ	
תִּדְבַר	עִמִּיתְךָ אֵל	וְעַם אֲשֶׁת	23
וְחָבֵר,	לְלִצִּים אָח	וְאֵל תִּהְיֶה	
רְחוּקָה	תְּהִי עֵינְךָ	וּמְזִרָה	24
חֲלִיקָה,	אֲמָרִים הַ-	וּנְכַרְיָה	

(* צ"ל ל- ? — ** משלי כה יו. — ***) מלשון ואויבינו פלילים (דברים לב לא), שופטים.

וּפְחָדָךְ	בְּלִפְתֵי תֵן	וְאִימָתָךְ	25
בְּסוֹדְךָ *)	וְאֵל תִּדְעַ	וְתוֹכַחְתְּךָ	
וּבְנֹת	לְךָ בָּנִים	וְאִם הוֹלִיד	26
בְּחֲנוּתֶיךָ	סָרַם אָבִן	בְּכָל עֵרַת יִי	
סִפְרִים	בְּכָל-כּוֹחֶךָ	קָנָה לָהֶם	27
נְעוּרִים	מִלְמַד מִי	וְשִׁים לָהֶם	
בְּחֹזֶנְךָ	עֲנִיָּק לָרַב	וְהֶעֱנַק תִּי-	28
לְבָנְךָ	וְשִׁתְּעֲנִיָּק	אֲשֶׁר תִּתֵּן	
תְּרוּמָם	רִנְּךָ בָּהֶם	וְדַע כִּי קִי	29
שְׁלוֹמָם	יְהִי יַעֲקֹב	וְשָׁלוֹם לְךָ	
נְכוּנָה	הִיָּה בְּאֵמֶת	מִלֹּא כֶתֶךָ תִי-	30
אֲמוּנָה	בְּצַדִּיק וְ-	וּמֵאֲזִנֶיךָ	
וּמְרָמָם	יְהִי לָמָס	וְהוֹן חָמָס	31
וּמְעַמָּם	בְּכָל-מִשְׁא **)	וְתָם לָרִיק	
שְׁמוֹר לֹא	בְּךָ מוֹשֵׁל	וְאִם יִבְחַר	32
תִּגַּל לוֹ	וְסוֹדוֹ אֵל	תִּבְזֹב בּוֹ	
נְתוֹ	וְיִרְחִיק מִי	וְאִם יֵצֵא	33

(* רצונו סוד הנוגע לאחרים.
 (** משרש נשא (usury), וגם יש לבארו בש"ן שמאלית.

בְּבֵיתוֹ ,	בְּאֵלֹהֵי הוּא	שְׁמוֹר בֵּיתוֹ	
וְנוֹפֵשׁ *)	יְמֵי גִשְׁמֵי	בְּחַר שַׁבָּת	34
וּרְפֵשׁ ,	בְּטֵיט יָגוֹן	וְאֵל תָּבֵא	
דְּרָכִים	יְמֵי חוֹרֶק	וְאֵל תָּבֵא	35
מְלָכִים ,	יְמֵי צֵאת הַיָּם	בְּחַר לְצֵאת	
וְתֹאמַר	לְשֹׁטֵן פֶּה	וְאֵל תִּפְתַּח	36
וַיֹּמַר ,	לְךָ יָרַע	דְּבַר רָע פֶּה	
לְשׁוֹנְךָ	עָלֵי מוֹשֵׁל	וְלֹא תָרִים	37
עוֹנֶךָ ,	יְהִי פוֹקֵד	בְּקוֹלְךָ פֶּה	
בְּכוֹחֶךָ	עֲשׂוֹת חֵיל	וּמִה־תִּינַע	38
יִנְיַחְךָ ,	יִצְוֶךָ הוּא	וְחִנּוּ אֶת־	
פְּעָמָיו	שְׁלוֹמְךָ כָּל־	לְשׁוֹאֵל עַל־	39
שְׁלוֹמָיו ,	תְּהִי מוֹצֵא	אָמוֹר שְׁלוֹם	
עֲבֹדְךָ	יְהִי לְךָ בִּי	וְאִם שָׁבִיר	40
וְלִידְךָ ,	בְּאֵלֹהֵי הוּא	חָשׁוּב אוֹתוֹ	
לְאִט לֹ	לְעֲבֹדוֹתוֹ	וְאִם הַקָּל	41
וּפְעֵלוֹ ,	שְׁבִירוֹתוֹ	וְשִׁלְּם חֵישׁ	

(* מלשון וינפש .

פְּתָאִים	עֲזוּב דְרָךְ	שְׁמַע לִי וְ	42
פְּלָאִים	חֲזוּה תְרַאֶה	בְּכָל־יּוֹם תְּ	
וְחֻלְךְ	יִכְנֶה * דֵּל	בְּנֹו סְכָל	43
וּמְלָךְ	יִכְנֶה שׁוֹר	וּבֶן־חֲכָם	
יְשׁוּמָם	וְנִשְׂאִים	וְאֵל גֵּאִים	44
יְרוּמָם	וְעֶפֶר דֵּל	וּמֵאֲשֵׁפּוֹת	
רְצוּנָה	עֲשִׂיר פֶּתוֹ	וְגַם אִישׁ יְ	45
בְּזוּנָה	וְחֲכֵמַת דֵּל	פְּעֻלָּתוֹ	
קְרָאֶה	אֲשֶׁר תִּכְתּוֹב	וְכָל־מִכְתָּב	46
חֲמָאֶה	לָךְ אִישׁ בּוֹ	וְאֵל יִמְצֵא	
בְּרַחָה	וְהוֹד מְלָךְ	וּמְרִשׁוֹת **	47
נְכוּחָה	וּבִקֵּשׁ לָךְ	דְּרוֹשׁ צְדָק	
תְּבִיאָה	שֶׁךְ תְּמִיד	בְּפִחָדָם גִּפְ	48
תְּבִיאָרָה	בְּפִתָּם חַיֵּשׁ	וְאִם תֹּאכַל	
דְּאָנָה	נְכֹסִים אֲזוֹ	וְאִם תִּקְנֶה	49
וּפּוּנָה	וְלֹא נַחַת	תְּהִי קוֹנֶה	
אֲכִילָה	בְּלֹא שְׁלוּחַ	וְאִם תִּתְּאוֹ	50

(* כרפות ישן: בנו חכם ישנה... וכן חכם ישנה! —
 (** פרקי אבות א י.)

בְּלוּלָהּ,	הֶרְבָּה מִ-	וּמִזְבַּח פֶּתַח	
אֲנָשִׁים	סְחֹרָה בְּ-	וּמִזְבַּח הַ-	51
יְשִׁישִׁים,	חֲרִיף גַּם	וְשָׂרִים סוּ-	
מִלְּאָבָה	לְבָנֶיךָ	וְלִמָּד נָא	52
עֲרוּבָה,	לְיוֹם מָחָר	תְּהִי לָהֶם	
נְשִׁיכָה *	וְלִשְׁנָיִם	וְלִימָיִם	53
הַפֹּכָה **),	וְלַעֲתִים	בְּצַפְעוֹנִים	
בְּכָל-זֹאת	אֲשֶׁר יָדַע	וְאֵיךְ יִישָׁן	54
רְגֻזוֹת,	מִמְּלֵא רַב	וְכָל-מִבִּין	
עָלָה אֵל	חֲבֵרְךָ מִ-	וְאִם יַעֲלֶה	55
וּמִשְׁאֵל,	בְּכָל דְּבָר	תִּמְנַא בּוֹ	
חֲנוּנִים	כְּמוֹ רֵשׁ רַחֲ-	תִדְבֹר לוֹ	56
לְפָנִים,	אֲשֶׁר הָיָה	וְלֹא תִזְכּוֹר	
נְאוּהוּ	אֲחֵי רֵשׁ יִשְׂ-	וְדַע פִּי כָל-	57
עֲלוּהוּ,	לְרֵאשִׁים יְ-	וְהַעֲשִׂיר	
וּנְבָרָא	בְּזֶה נוֹצֵר	וְעוֹלָם זֶה	58
וְעִבְרָה,	וְעַת חֲרוֹן	וְעַת רְצוֹן	

(* מלי כנחש ישך (משלי כג לא). — (** או הפוכה ?

וְהַצֵּל	גֵּאֹל וּפְדָה	עֲשֵׂה חֶסֶד	59
כְּמוֹ צֶל,	יְמוֹתֵינוּ	וְדַע כִּי כָל-	
בְּחֹשֶׁךְ	דְּלֵה יוֹשְׁבִים	וּמִבְּלֹא	60
בְּנִשְׁךְ,	תְּהִי נוֹתֵן	וּבְסִפְּךָ אֵל	
מִלֹּאכָתְךָ	עֲשֵׂה לָךְ אֶת-	וּמָרָם ת-	61
בְּהַמָּתְךָ,	רַעַה נַפְשׁ	וְאֶת-צָרְכְּךָ	
יְדַעְתּוּ	לָךְ דְּבָר	וְאִם יִגְד	62
שְׁמַעְתּוּ,	כְּאֵלוֹ לֹא	רָצָה וּשְׁמַע	
וְחֵבֵר	בְּסוֹד רַע	וְאִם תִּדְע	63
וְקִבֵּר,	נָה מְטָמוֹן	יְהִי לוֹ בְּט-	
נְדִיבִים	עֲנוֹת שִׁיר ב-	וְאִם תִּאָּחֵב	64
כּוֹזְבִים,	תְּהִי עוֹנָה	דַּעַה כִּי אֲזו	
בְּעֵין	עָךְ תִּמִּיד	שְׁמוֹר נָא ר-	65
בְּאֵין,	חֲלוּת דוֹדָיו	לָךְ פֶּן י-	
תְּהִי אִם	עָךְ רַבָּה	וּשְׁנֵאת ר-	66
מִשְׁנָאִים,	מָךְ אֵל סוֹד	יְהִי גֵד מ-	
זְרִיעָה	קְצִירִים ת-	עֲרוֹךְ לִימֵי	67

וְלִימֵי הַ-	וְקוֹנִים הַ-	בְּמִיעָה ,
68 וּבְעֶפְתָּה הַ-	תְּמוֹתָהּ בַּ-	מְגוֹרִים
לָךְ טוֹב מַ-	פְּנוֹת אֶל יַד	וּבִירִים ,
69 וְהִזְהַר	בְּמַת מְצוּהָ	וְלוֹה
אֵלַי קָבַר	אֲבֵלִים גַּם	לְגוּה *),
70 שְׁמֹר תְּמִיד	חֲבָרָךְ וְ-	עֲמִיתְךָ
וְאִז תִּיקַר	בְּנַפְשׁוֹ אַ-	הַחֲבָרָךְ ,
71 חָדַל לָךְ מַ-	מְתֵי רֹשַׁע	לְחֲבָרָה
וְאֵל תִּשְׁתַּה	לָךְ יֵין	לְשֻׁכָּה ,
72 הִגֵּה תְּמִיד	בְּתוֹרַת אֵל	וְדָתוֹ
וְאִזָּה וְ-	חֲשׂוֹק לִישָׁב	בְּבֵיתוֹ ,
73 וְאֵל תִּחְמוֹד	לְקַנְיָנִי	אֲנָשִׁים
וְאֵל תִּבְזֶה	עַנְיֵי עַם	וְרָשִׁים ,
74 שְׂאֵל מֵאֵל	וְלֹא מִן הַ-	עֲשִׂירִים
וְתִיקַר נֶפֶס	שְׂךָ בֵּינֹת	זְכוּרִים **) ,
75 מְחֹל נָא לַ-	עֲמִיתְךָ חֲטָא	וְחֹבָה
וְשׁוֹבָה אֵל	תְּהִי תְּמִיד	מְשׁוֹבָה ,

(*) כמו לנויהם , לכיהם .
 (***) כד"י זכורים (מלשון זיכוריות ??).

מְרִידָה	וְלֹא תִבְחַר	וְלֹא תִמְרוֹד	76
פְּרִידָה	יְמוֹתֶיךָ	וְלֹא תֵאָהֵב	
יְדִידִים	וְטוֹב שָׁבֵת	וּמַה-נָּעִים	77
מְרוֹדִים	וְהָאֲחִים	מִחֻבְרִים	
עֲבָדִים	בְּנָשִׁים וְ-	וְאֵל תִּבְטַח	78
בְּסוֹדִים	אֲמֵן בָּהֶם	וְגַם אֵל ת-	
בְּתַאוּה	לְנַעַר שֵׁן	וְאִם תִּחְשׁוֹף	79
וְעֲרוּה	חֲשׁוֹף לְךָ שֵׁת	מִצַּחֲקוֹ וְ-	
וְחֲרָף	עֲזוֹב חֶמֶה	עֲזוֹב אֶף וְ-	80
בְּחֲרָף	בָּנִה לְךָ לֹא	וּבִקְוֶיךָ	
נִוְתָף	שִׁבְעָה חוֹף	וְאֵל תֵּאָכֵל ל-	81
דִּלְתָף	אֶלְךָ עַל דָּל	וְתִשְׁבַּח ש-	
כְּאַחַד	בְּנֵי אָדָם	חֲשׁוֹב לְךָ כָּל-	82
כְּפַחַד	הִיָּה תְמִיד	וּמִמְנוֹ	
כְּבִנְךָ	חֲבֵרְךָ לְךָ	וְשׁוּת בְּךָ	83
וְקִנְךָ	כְּאֵלוֹ הוּא	וְאָבִיהוּ	
שְׂכִנְךָ	תֵּאָחֵר מְ-	וְחֶסֶד אֵל	84

וְאִינְךָ ,	יְהִי מִחֶר	לְמִחֶר פֶּן-	
אִמְנָה	בְּחֶר רַע	וּמְנוּעַר	85
וְעֹזְנָה ,	בְּכָל-רַגַע	אֲשֶׁר תִּמְצָא	
וְרַקִּים	בְּסוּגֵי לֵב	וְאֵל תִּבְטַח	86
שְׂוָקִים ,	שְׁלוּמָךְ בִּ-	וְשׂוֹאֲלִים עַל	
כְּאוֹהֲבִים	בְּעֵת עֲשָׂרָךְ	וְיִרְאוּ	87
לְאוֹיְבִים (**),	בְּדִלּוֹתָךְ	וְיִהְפְּכוּ	
יְדִיהֶם (***)	לְאִישִׁים בֵּין	הֵיחָ עֶבֶד	88
בְּפִיהֶם ,	וְגַם תִּכְבֹּד	וְאִז תִּיקַר	
חֲבֵרוֹ	קָלוֹן אִישׁ מִ-	וְאִם תִּשְׁמַע	89
אֲמָרוֹ	כְּאֵלוֹ לֹא	סְתוֹר עֲלֶיךָ	
וּבֵינוֹ	עָרָה בִּינְךָ	וְלוֹ חוּט שֶׁ-	90
וְאֵינוֹ ,	יְהִי נֶתֶק	שְׁמֹר נָא פֶן-	
לְצָרְכְךָ	לְדַבֵּר בִּי (***)	וְאֵל תִּרְבֶּה	91
וְדַרְכְךָ ,	הַלֶּכֶךָ	וַיִּשֶׁר מִ-	
רַחֲב יָד	כְּפִים (°) גְּדוֹל	בְּנֵי אָדָם	92
וְתִמְעַד ,	תִּהְיֶה בָּא בּוֹ	שְׁמֹר נָא אֵל	

(* בד"י לאוהבים! — **) אפשר שכוונתו: לפניהם, וכן ענינו בערבי בין ידיה. — (***) כי אם. — (°) בד"י ביד!

93	וְאִם יִתְרַע	בְּאוֹיְבֶיךָ	יְדִידֶיךָ
	גֵּעַר בּוֹ אֵל	תְּבִיאָהוּ	בְּסוֹדְךָ
94	וְאֵל תֹּאכַל	עַדִּי תִתְּאוּ	וְתִרְעַב
	וְיִיטַב מִ-	אֲכַלְךָ אֲזוּ	וְיַעֲרַב
95	וְאִם אֶת־שָׂבִי	עָף תִּמְלַךְ	מְאוֹמָהּ
	אֲזוֹ תִיטַב	לְעֵינֶיךָ	תְּנוֹמָהּ
96	וְאֵל תִּכְאֹב	לְכָל־דָּבָר	וּמַעֲנָה
	וְאֵל תִּגִּיד	חֲלוּמֶיךָ	לְשׁוֹנָהּ
97	מִבְּקֶשׁ מִ-	מָה רִיב אֵל	תְּדִינֹו
	וּבָיִם אֵל	תְּהִי בָּא עֵת	שְׂאוֹנוֹ
98	וְהִשְׁמַר	לְךָ מְרוֹב	דְּבָרִים
	וְדַע כִּי בֵּן	יְרִיבוֹךָ	בְּזָרִים
99	וְאֵל תִּדְרוֹךְ	בְּנֵי לֵילָה	יַחֲדָי
	וְאֵל תִּאֱמֹן	לְךָ אֵל כָּל־	יְהוּדֵי*
100	וְדַע כִּי בָם	מְתֵי עֲשָׂה	וְסָרָה
	וּכְסֻדּוֹם מִ-	עֲשִׂיהֶם וְ-	עֲמוּרָהּ
101	לְשׁוֹנֶיךָ שׁוֹיִם	בְּמִיָּה נֶ-	אֲסָרָהּ

(* ברפוח חדש גדודי, ואין לו מוכן; הלא לתפארת הוא לנו שנרולי חכמינו לא נמנעו מלהוהיר מאנשים רשעים אם גם יהודים נקראו.

חבורה,	חנה בין ה-	ובאלים
בְּחֶבְלָךְ,	אָרִי אֲסוּר	102 ואל תרפה
אֶבְלָךְ,	תִּשְׁלַח ו-	ואם אותו
עֲמִיתְךָ,	אֵלַי אִשְׁת	103 ואל תבט
עֵינֶיךָ,	פְּנִימָה ר-	ושוימה נא
אֲנָשִׁים,	וְהִדֵּר ל-	104 כבוד נשים
בְּאִישִׁים,	חָנָה עֵין	לְבַל תִּפְתֹּ-
לְעוֹרָה,	לְבַל תַּעַשׂ	105 ושׂתפוט
סְחוֹרָה,	קְרוּכִיךָ	ולא עם כל
בְּנֶהָר	תְּהִי שׁוֹבֵן	106 ולְעַד אֵל
אֵלַי הָר,	פְּנֵי גִשְׁם	וסורה מ-
נְעִימָה,	תְּהִי קוֹצֵר	107 זרע טובה
שְׁלֵמָה,	תְּהִי מֵאֵל	ומשׁבֶּרְתְּךָ
אֱלֹהִים	וַיִּשָּׂר עִם	108 הָיָה תָמִים
גְבוּתִים (*),	לָךְ מֵה ב-	ואל תִּדְרוֹשׁ
נְקֻבָּה	וְחָרַשׁ גַּם	109 ומשׂטָה
מְרִיבָה,	עֲשֵׂה עִמָּם	שׂטָה אֵל ת-

(* לפי מאמר בן סירא (חגיגה יג א) בגדול ממך אל תדרוש וכו' ואמרו ו"ל אין דורשין מה למעלה וכו'.

לְמַדְתֶּם	וְשָׁכַל לֹא	וְאִם הִקְמַרְהוּ	110
בְּשִׁבְתֶּם,	פְּלִילֵי עִם	שָׁבָה אֶצֶל	
וְלִדְרוֹשׁ	לָךְ לְלַמּוֹד	וְאֵל תִּבּוֹשׁ	111
תְּהִי רֹאשׁ,	לְחֻכֶּם אֲזוּ	הִיָּה זָנָב	
אֲמוּנָה	דְּרוֹךְ וְדַרְכֵי	וְהִתְקַמְּהוּ	112
תְּבוּנָה,	וְסוֹר מֵרַע	וְיִרְאֵת אֵל	
וְדִין	פְּלִילֵי עִם	הַיְדוּ אֶצֶל	113
בְּקִנְיָו,	קִנְהוּ לָךְ	וְשִׁתְּקַנְהוּ	
בְּשָׂרִים	בְּחַר עֵדִים	וּבְמֵאדָּךְ *	114
דְּבָרִים,	אֲזוּ מְרוֹב	יִגְיַחוּךְ	
אֲבָלִים	וְלִבּוֹא אֵל	וּמִזֹּב לְצֹאֵת	115
וְגִילִים,	בְּבֵית מִשְׁתֶּה	לָךְ מִבּוֹא	
בְּלִבְךָ	לְשׁוֹנָא מַה	וְלֹא תִחְשׁוּף	116
תְּהִי בָךְ,	סְתוֹר אִם לֹא	וְשִׁנְאָתוֹ	
מִזּוֹרִים	וּבִקֵּר יַעַר	תְּקוֹר חוֹלִים	117
וּמְרִים **)	לִבְבֵי אִישִׁים	וְדַבֵּר עַל	
בְּרַחֲהוּ	וּמִמְדוֹן	וְסוֹר מְדִין	118

(* במשא ומתן שלך. — **) מרי נפש? או ארונים?

וְשׁוֹחָה,	עַלִי חוֹה בּוֹר	וְאֵל תַּעֲמֹד	
וְעַמִּים	אֲבוֹתֶיךָ	וּכְבֹּד אֶת	119
שְׁלוֹמָם,	וְכָל־דּוֹרֶשׁ	קְרוֹכֶיךָ	
וּתְקַרֵּב	בְּצֵל מַלְךְ	וְאִם תָּבֵא	120
וּתְקַרֵּב,	אֲרֵי תַעֲמֹד	דַּעַדָּה כִּי עַל	
יִתְרָה	אֲנָשִׁים לָךְ	וְאִזּוּ יִרְאֵת	121
וְנוֹרָא,	חֲדָךְ גְּדוֹל	וּלְכֵן פִּי-	
קְרַנְיֵי	תְּהִי אוֹחוֹ	וְשׁוֹר עֵז אֵל	122
רְצוֹנְיֵי	תְּהִי תוֹמֶךָ	וְאֲרִיֶּה אֵל	
יִקְרָה	תְּהִי מִבֵּן	וַיֵּשׁ בֵּת שֶׁ-	123
וּבְרָה,	אֲבוֹתֶיךָ	וּמְזֻכָּה ל-	
יְהִי כָּא	אֲשֶׁר מֵאֵל	וְכָל־דְּדָבָר	124
לְטוֹבָה,	אֲמֹר גַּם זֹאת	רְצֵדָה בּוֹ וְ-	
לְקַבֵּר	תִּיךְ תָּבִיא	וְטוֹב שֶׁב-	125
בְּגִבֹּר (*),	לְהִתְחַתֵּן	בְּתוֹלָה מִ-	
יִשְׂרָיִם	לָךְ בִּינֹרֶת	קִנְיָה דִּיכָּה	126
וְצָרִים,	נֹת חוֹמְרִים	וּסוֹבְרָה מִ-	

(* רצונו לפעמים טוב לקבור בתו בחולה מלהתחתן עם איש, אם הוא בלתי הגון. וא"א שהחסר מלה (כמחשבת ריל"ד) ע"פ המשקל.

וּסוּתָךְ	בְּמֵאֲכָלְךָ	הִיָּה קָרוֹב	127
עֲמִיתְךָ	וְלֹא תִחְמָזֵד	וְלֹא רָל	
וְדַעְתּוֹ	כְּפִי שְׂכָלוֹ	וְכָל-גֵּבֵר	128
מִלֵּאכְתּוֹ	כְּפִי חֲקוֹן	וְכָל-חֹזֵב	
וְנֹאֵוָה	יִקְרָה הִיא	וְנִדְבַת לֵב	129
עֲנֹוָה	נִדְבָה הִי	וְאַחֹות לִ-	
וְעִנְיָן	כְּמוֹ סֵדֵר	תִּהְיֵ תָמִיד	130
וּמְנִיָן	בְּסוּד קָהָל	תִּפְלְתָךְ	
שְׂבָחָה	נְכוּזָה עִם	הִיָּה עוֹשֶׂה	131
בְּרָחָה	בְּלִיעֵל	וּמֵאֲנָשִׁי	
וְתַעֲלֵ	אֲרִי זָנֵב	הִיָּה נֵאָ לִ-	132
לְשׁוּעֵל	תִּהְיֵ הָרֵאֵשׁ	וְתִשָּׂה אִם	
אֲנָשִׁים	יִרְיִבֹן עִם	וְאִם אִישִׁים	133
יִקוּשִׁים	וּסוּר מִפֶּחַח	לְכָרֵי מֵהֵם	
כְּנִפְשָׁךְ	עַף תָּמִיד	אֲהוּב אֶת רֵ-	134
קְדוּשָׁךְ	פָּנַע בְּאֵל	וְלִשְׁלוֹמוֹ	
וְגוֹרָה	שְׂבוּעַת שְׂוֹא	וּסוּרָה מִ-	135

וְנֹרָא ,	בְּשֵׁם גְדוֹל	לְהַשְׁבִּיעַ	
בְּסִתְר	לְאָדָם בּוֹר	וְאִם *) תְּכַרְה	136
וְחוֹתֵר ,	עֲמוּד בּוֹרָה	לָךְ פֶּן יִ	
וּמִשָּׂא	בְּכָל־מִתָּן	בְּחַר צָדֵק	137
וְהוֹסֶה ,	וְעַל מִסְכָּן	וְחֹזֵן עַל דֵּל	
וְיוֹעֵץ	לְנַפְשְׁךָ נְשִׁית	וּמוֹכִית	138
עָלֵי עֵץ ,	עָלֵי קִיר אִו	וְלֹא תַעֲלֶה	
גְּדוֹלִים	תִּקְנֵא ב־	וְלַעֲד אֵל	139
פְּעֻלִים ,	לָךְ אִישׁ רַב	וְאֵל תַּחֲמוּד	
וְקוֹמָה	תִּנּוּמְתָךְ	וְעוֹרָה מ־	140
עֲלוּמָה ,	לְהַבִּין פ־	קָרָא וּדְרוֹשׁ	
תְּבוּנָה	אֲשֶׁר אֵין לוֹ	וּכְל־גָּבַר	141
אֲמוּנָה ,	בְּהִמָּה ב־	הֵלֵא הוּא ב־	
בְּשׂוֹאֵל	יְמוֹתֶיךָ **)	וְאֵל תִּגְעַר	142
בְּהוֹאֵל ,	לְהַעֲנִיקוֹ	וְרוֹצֶה נָא	
בְּלֵב טוֹב	מְעַט לְתַת	וְדַע כִּי ת־	143
וְקַטְוֹב ,	זַעוּף פָּנִים	לָךְ טוֹב מ־	

(* רצונו: אם תרצה לכתוב. — (** כל ימיד.)

בְּכֹשֶׁר	אֲשֶׁר יִתֵּן	וּמְחוּסָר	144
בְּעוֹשֶׁר	אֲשֶׁר יִתֵּן	מֵעַט טוֹב מ־	
תִּקְבֵּל	וְעוֹל מַלְכוּת	וּבוֹז גְּלוּת	145
וְסוֹבֵל	הִיָּה נוֹשֵׂא	וּמוֹסָר אֵל	
נְמוּכָה	שָׁה תִהְיֶה	וְתַמִּיד נֶפֶד-	146
בְּרָכָה	אֲשֶׁר תֹּאכַל	וְתֵן עַל כָּל-	
בְּמוֹרָא	בְּמָקוֹם צָר	וְאֵל הַיֵּשֵׁב	147
וְגוֹרָה	חֶבֶת יָד לָךְ	לְאַרְצֵי רַ-	
וְנָדָד	לְדָבָר סָף	וְאֵל תִּכְאֵב	148
וּבְדָד	סְלוּל יַחִיד	וְלֹא תִרְהוֹף	
תְּבוּנָה	אֲשֶׁר בּוֹ לֹא	וַיֵּשׁ דָּבָר	149
תְּאוּנָה	לָךְ בְּאִשֶׁר	יְהִי חַיֵּשׁ בָּא	
עֲלוּתוֹ	רֹאה טָרָם	וְהַנּוֹלָד	150
חֲרִיתוֹ	דַּעַה מֶה אֶ-	בְּרֵאשִׁיתוֹ	
וְעִקְשׁ	אֲנוּשׁ לִבִּי *	וְסוֹרָה מ־	151
וּמוֹקֵשׁ	מִן מְכַשׁוֹל	וְהִסָּר מ־	
תְּחוּנָה	דְּבַרְיוֹ אֵיךְ **	וּמִפִּי אִישׁ	152

(* רצונו איש לב ולכ? — **) כאשר הם.

יִצְוֶה ,	אֲנֹשׁ כַּאֲשֶׁר	וּמֵאֲמַר כָּל-
הַגִּיתוּן	לָךְ בְּדָבָר	וְאֵל תֵּאֱמֵן ¹⁵³
רֵאִיתוּ ,	בְּעֵינֶיךָ	אָבֵל כִּי אִם
וְחָרַד	זְמַן יֵרָא	הָיָה מִן הַ- ¹⁵⁴
וּמִזְרָד ,	בְּאִישׁ בּוֹגֵד	וְאֵל תֵּאֱמֵן
גְּבוּלְךָ	בְּנֵה וּשְׁמֹר	וְאִם תִּבְנֶה ¹⁵⁵
בְּשִׁלְךָ ,	לָךְ כִּי אִם	וְאֵל תִּבְנֶה
יִסְוֶדְךָ	לְשׁוֹת אֶת-	וְאִם תֵּאֲהָב ¹⁵⁶
בְּיָדְךָ ,	תְּהִי הוֹרֵם	בְּמָקוֹם שֶׁ-
כְּאֵלִים	עָלֶיךָ דִּינְךָ	הָיָה עִם בִּ- ¹⁵⁷
תְּשַׁלֵּם ,	בְּפִיךָ אֵל	וְלָמוֹ רַע
כְּדִינְךָ	תְּהִי נוֹשֵׂא	וְקוֹלְךָ אֵל ¹⁵⁸
חֲרוֹנְךָ ,	וְהִפֵּר אֶת-	חֲקוֹר דִּינְךָ
וְתִזְכֶּה	אֶמֶת תִּיקַר	וְדָבָר הַ- ¹⁵⁹
מִחֲבֵה ,	תְּהִי קָלוֹן	וְאִם אֵין
בְּחִיקְךָ	יְהִי סִפְרְךָ	בְּכָל-עוֹנֶה ¹⁶⁰
דְּבַקְךָ ,	יְהִי תָמִיד	וְהַשְׁכָּל

קְשׁוּרָה	תְּשׁוּמָהוּ	וְאִם אָתָּה	161
מְזוּרָה	יְהִי לָךְ מִ-	לְמַרְפָּא הוּא	
פְּלִיאָה	וְאִם דַּעְתָּה	דַּעַה חֲבָמָה	162
רְפוּאָה	וּבֵין סְפָרֵי	דַּעַה חֲשַׁבּוֹן	
לְבָנָה	אֲזִי מוֹלַד	וְתַרְע לָךְ	163
בְּשָׁנָה	עָדִים שָׁנָה	וְעַת הַמּוֹ-	
זְרוּנִים	בָּךְ מְכַל-	שְׁמוֹר גָּא ל-	164
לְבָנִים	בְּגִדֶיךָ	וְתִלְבֵּשׂ אֶת-	
וְאִם אֵין	לָךְ שְׁלָם	וְאִם תִּלְוָה	165
הַמָּאן	מְגוּרִים אֵל	לָךְ מוֹרֵ ב-	
וּמָחָר	לְרַעַךְ שׁוּב	וְאֵל תֵּאמַר	166
הַאֲחָר	לְתַתָּן אֵל	וַיֵּשׁ עִמָּךְ	
וְאוֹסֵף	לְכָל חֲבָמָה	הִיָּה קוֹבֵץ	167
וְכֹסֵף	וְלֹא זָהָב	קָנָה בִּינָה	
מְזוּרָה	חֲלָתְךָ גַּם	וְשִׁקוּי מ-	168
חֲבָרָה	לָךְ גַּם ל-	אֲזִי תִמְצָא	
וּבוֹנֵן	בְּעֲלִיָּה	וְתַרְע אֶת-	169

תְּבוּנָה,	בְּרוּיָה	אֲשׁוּרָה אֶז	
צְעִירִים,	עֲבָדִים הִי	קָנָה מִן הִי	170
מְחִירִים,	לְתַת בָּהֶם	וְאֵל תְּרַבָּה	
וְרוּדָה	פָּנֵי מוֹשֵׁל	וְהִרְחַק מִי	171
וְשׁוּדָה,	לָהּ חָצֵר	וְאֶז תִּקְנָה	
בְּשֹׁפָר	עֲשֵׂה תַחֲשׁוּב	שְׁלוּשָׁה ת־	172
וְסֹפָר,	קְנֹרֶת רַע	קְנֹרֶת שְׁדָה	
וְשָׁנִים	שִׁבְעַת יָמִים	וְאִם תִּהְיֶה	173
יְגוּנִים,	שִׁבְעַת צִירֵי	תִּהְיֶה אֶבֶן	
בְּשִׁנּוּי	יְהוֹסִיף אֵל	יֵאוּ אִישׁ ש־	174
עוֹנֵיו,	עוֹנֹתָ עַל	וְהוּא יוֹסִיף	
בְּתַכּוּל	אֲשֶׁר יִהְיֶה	וּמִדֵּי-יִזְעִיר	175
בְּהַבֵּל,	בְּעֵמֶל גַּם	וְחֵיוֹתוֹ	
לְפַלֵּל	אֶנּוּשׁ כִּי אִם	וְלֹא נִבְרָא	176
לְחַלֵּל,	שְׁמוֹ כָּל-יוֹם	לְבוֹרָאוֹ גַּם	
יִשְׂרָיִם	וּמִשְׁפָּטִים	שְׁמוֹר חֻקִּים	177
אֲחֵרִים,	כְּמוֹ תִדְרִין	וְדוֹן נִפְשָׁךְ	

חַכְמִים	לְדַבְרֵי דֵי-	שְׁמַע תָּמִיד	178
עֲלָמִים,	אֲנָשִׁים נְ-	וְסוּרָה מִ-	
וְחֻקָּה	שְׁמוֹר תּוֹרָה	וְסוּף דְּבַר	179
צְדָקָה.	לָהּ מֵאֵל	אֲזִי תִהְיֶה	

סליק